

Nr 32

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt amortering av studieskuld.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 152 av herr *Per-Olof Hanson* och II: 206 av herr *Helén*, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition rörande avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd och amorteringar av studieskulder senast till 1960 års riksdag».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 206.

Vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla skall enligt 20 § kommunalskattelagen från förvärvskällans intäkter avräknas alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag må därvid icke ske för den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter.

I praxis har avdrag för studiekostnader icke ansetts kunna medgivas (se t. ex. RÅ 1936 not. Fi 211).

Enligt 46 § 2 mom. kommunalskattelagen äger skattskyldig, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, i hemortskommunen njuta avdrag för bland annat periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som icke får avdragas från inkomsten av särskild förvärvskälla, dock att avdrag icke må ske för vad som utgått till person, tillhörande givarens hushåll, och ej heller, där understödet icke utgjort skadestånd, för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran. I 31 § och 32 § 1 mom. stadgas, att till intäkt av tjänst hänföres periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därest givaren enligt bland annat 46 § är berättigad till avdrag därför. Samma bestämmelser med avseende å avdragsrätt och skattskyldighet för periodiskt understöd gäller jämväl enligt 2 § och 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt vid den statliga beskattningen.

I sitt år 1950 avgivna betänkande nr IV (SOU 1950: 21) framlade 1944 års allmänna skattekommitté förslag angående bl. a. ändrade bestämmelser för beskattning av periodiskt understöd. I fråga om periodiskt understöd till undervisning eller uppfostran föreslog kommittén att avdrag skulle medgivas under förutsättning bl. a. att mottagaren fyllt 17 år och icke tillhörde givarens hushåll. Vidare föreslog kommittén att avdrag å 700 kronor skulle

medgivnas skattskyldig, som underhållit hemmavarande barn över 16 år vilket åtnjutit heltidsundervisning vid läroanstalt. Mot dessa förslag reserverade sig två av kommitténs ledamöter.

År 1951 avgav 1944 års allmänna skattekommitté betänkande nr V (SOU 1951:13) angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende, vari föreslogs införande av rätt till avdrag under vissa förutsättningar för amortering av studieskulder. En ledamot av kommittén anförde reservation mot detta förslag.

Frågan om de periodiska understödens och studiekostnadernas behandling i beskattningshänseende har vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Vid 1952 års riksdag framställdes i flera motioner yrkanden om lagstiftningsåtgärder i anledning av ovannämnda kommittéförslag såvitt anginge frågan om den skatterättsliga behandlingen av periodiskt understöd och studiekostnader. I andra motioner åter förordades en översyn av förslagen i dessa delar. I sitt i anledning av nämnda motioner avgivna betänkande nr 16 anförde 1952 års bevillningsutskott, att utskottet givetvis icke vore berett att då taga ställning till kommitténs förslag i berörda delar och de ändringar däri, varom yrkande framställdes i motionerna. Utskottet uttalade emellertid, att reglerna om avdragsrätt för periodiskt understöd och därmed jämförlig periodisk utbetalning under senare år blivit föremål för åtskillig kritik, varför utskottet ansåg det angeläget, att riksdagen bereddes tillfälle att pröva ett förslag till ändrade bestämmelser i fråga om avdragsrättens utformning. Även frågan om den skatterättsliga behandlingen av studiekostnader ansåge utskottet vara av den vikt, att en lösning av densamma icke borde uppskjutas. Utskottet föreslog därför riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag, om möjligt till 1953 års riksdag, till ändrade bestämmelser i berörda hänseenden. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Kommittéförslagen blev därefter överlämnade till skattelagssakkunniga för ytterligare översyn.

Jämväl vid 1953 års riksdag var frågan föremål för behandling i anledning av väckta motioner. Samma års bevillningsutskott uttalade i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 8, att utskottet ansåg önskvärt att ett förslag till lösning av frågan om den skatterättsliga behandlingen av periodiskt understöd m. m. och studiekostnader så snart som möjligt förelades riksdagen. Med hänsyn till att föregående års riksdag hemställt därom i skrivelse till Kungl. Maj:t fann utskottet ej skäl förorda skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet.

I motioner vid 1955 års riksdag hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om proposition till 1956 års riksdag med förslag till ändrade bestämmelser rörande avdrag för studiekostnader och för periodiskt understöd till studerande. I sitt betänkande nr 41 anförde bevillningsutskottet, att en omprövning av gällande bestämmelser på dessa områden var synnerligen önskvärd, särskilt i fråga om regleringen av avdrag för periodiskt un-

derstöd. Utskottet föreslog därför riksdagen att i förnyad skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag — om möjligt till 1956 års riksdag — till ändrade regler angående den skatterättsliga behandlingen av periodiskt understöd m. m. och studiekostnader. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Riksdagsskrivelsen överlämnades till skattelagssakkunniga.

I ett den 20 december 1956 avgivet betänkande med förslag till bestämmelser om avdragsrätt och skatteplikt för periodiskt understöd samt om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m. (stencilerat) har skattelagssakkunniga föreslagit en genomgripande omdaning av beskattningsreglerna rörande periodiska understöd. Enligt förslaget skulle de nuvarande avdragsmöjligheterna för periodiska utbetalningar inskränkas väsentligt. Avdrag skulle i princip medges endast i fråga om understöd på grund av bindande förpliktelser eller då behov av understöd förelåg. Å andra sidan bör enligt de sakkunnigas mening understöd från föräldrar till barn under dessas studietid i viss omfattning vara avdragsgilla. Barnen föreslås icke skola beskattas för dylikt studieunderstöd.

Vid 1956 års riksdag hemställdes i de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att utredningen om rätt till avdrag för periodiskt understöd åt studerande och för amortering av studielånskulder måtte påskyndas, så att förslag kunde föreläggas samma års riksdag. Bevillningsutskottet uttalade i betänkande nr 24 att en omprövning av de gällande bestämmelserna på området var synnerligen önskvärd. Utskottet uttryckte den förhoppningen att det skulle bli möjligt för skattelagssakkunniga att slutföra utredningen å sådan tid att proposition kunde föreläggas 1957 års riksdag.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återgivas följande.

Motionärerna framhåller att ehuru riksdagen vid flera tillfällen hemställt hos Kungl. Maj:t om förslag till lösning av frågan, har något sådant ännu inte ställts i utsikt. I svar på en interpellation av herr Helén den 25 februari 1958 i andra kammaren anförde finansministern att det statsfinansiella läget och kommunernas hårt ansträngda ekonomi inte medgav en så pass kostnadskrävande reform som den de skattelagssakkunniga föreslagit. Frågan fick tagas upp längre fram, när de ekonomiska förutsättningarna för en lösning kunde föreligga. Att på detta sätt ytterligare uppskjuta ett positivt beslut om avdragsrätt för studieunderstöd betecknar motionärerna som synnerligen otillfredsställande. Det bör beaktas, att de som främst berörs av frågan i regel är löntagare, som ingalunda tillhör de högsta inkomstskikten. Det förtjänar vidare framhållas, att kravet på avdragsrätt för studieunderstöd är en rättvisefråga, som gäller hur de samlade skattebördorna skall fördelas; principiellt kan det således inte avvisas med hänvisning till otillräckliga statsfinansiella resurser. Att de nuvarande bestämmelserna om periodiska understöd är orättvisa bestrids veterligen inte från något håll.

I de skattelagssakkunnigas betänkande 1956 föreslogs, att studiebidragen

skall vara skattefria hos mottagaren. En dylik anordning nödvändiggör en stark begränsning av avdragsrätten, och den förutsätter även en noggrann kontroll, om missbruk skall kunna förebyggas. Som ett huvudskäl för denna uppläggning av reformen anförde de sakkunniga, att föräldrarna inte rimligen kan åläggas att göra preliminärskatteavdrag för understöden, och att indrivningsförfarande i händelse de studerande inte frivilligt erlägger skatten är meningslöst, då de studerande i allmänhet saknar utmättningsbara tillgångar. I betraktande av de principiella skäl, som talar emot att understöden inte beskattas som inkomst hos mottagaren, förtjänar det att övervägas om inte en annan konstruktion än den de sakkunniga föreslagit är att föredraga. Då frågan är behandlad i två särskilda utredningar bör det dock inte kräva alltför lång tid att utarbeta ett definitivt förslag, som lämpar sig att lägga fram för riksdagen.

Även i frågan om avdrag för studiekostnader i övrigt — d. v. s. avdragsrätt för amorteringar av studieskulder — har riksdagen klart uttalat sig för en skyndsam lösning. Ett förslag härtill föreligger också sedan 1951 från 1944 års skattekommitté, men den överarbetning av förslaget, som utlovats från de skattelagssakkunniga, har av någon anledning ännu inte avgivits. Den förhållning, som även denna angelägna rättvisereform blir föremål för, betecknar motionärerna som helt förkastlig.

Utskottet

Såsom av den föregående framställningen framgår medges i allmänhet avdrag vid taxeringen för periodiskt understöd. Avdrag erhålles dock inte för vad som utgått till person, tillhörande givarens hushåll, och regelmässigt ej heller för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran. Avdragsrätt föreligger inte heller i fråga om studiekostnader, som den skattskyldige får vidkännas. Denna åtskillnad vid beskattningen av periodiska understöd har föranlett åtskillig kritik. Från bevillningsutskottets sida har vid flera tillfällen uttalats önskemål om en omprövning av bestämmelserna.

Frågan om den skatterättsliga behandlingen av periodiska understöd har senast behandlats i ett av skattelagssakkunniga den 20 december 1956 avgivet betänkande, vilket är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Där föreslår de sakkunniga en betydande inskränkning i avdragsrätten för periodiskt understöd. Enligt förslaget skulle i princip avdrag medges endast i fråga om understöd, som utgår på grund av bindande förpliktelse eller till den, som på grund av ålderdom, sjukdom eller nedsatt skatteförmåga är i behov av understöd. För bidrag till studerande skulle särskilda regler gälla, innebärande att den som ger sitt barn understöd till barnets studier under vissa förutsättningar skall erhålla avdrag för det utgivna beloppet, maximerat efter vissa grunder. Mottagaren skulle icke beskattas för sådant studieunderstöd.

I de förevarande motionerna hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl.

Maj:t anhåller att förslag till lagstiftning om avdragsrätt för studieunderstöd och amorteringar av studieskulder framlägges senast till 1960 års riksdag.

Utskottet får för sin del erinra om att ett genomförande av skattelags-sakkunnigas förslag rörande periodiska understöd och studieunderstöd beräknats medföra ett skattebortfall för staten och kommunerna på närmare 40 miljoner kronor. Utskottet har icke anledning att i förevarande sammanhang ta ställning till huruvida förslaget bör genomföras eller ej. Med hänsyn till det statsfinansiella läget har den slutliga prövningen av förslaget fått anstå. Huruvida det ur statsfinansiell synpunkt är möjligt att genomföra förslaget vid nästa års riksdag kan utskottet ännu ej bedöma. Enligt utskottets uppfattning föreligger inte anledning för riksdagen att nu hemställa hos Kungl. Maj:t om förslag i ämnet till nästa års riksdag.

Skattelagssakkunnigas utredning av frågan om behandlingen i skattehänseende av studiekostnader i allmänhet, däribland spørsmålet om avdrag för amorteringar å studieskulder, har ännu icke avslutats. Enligt vad utskottet inhämtat kommer de sakkunniga inom en nära framtid att avlämna sitt förslag i ämnet. Självfallet bör förslaget avvaktas innan något ställningstagande i frågan sker. Även denna fråga torde för övrigt böra bedömas mot bakgrunden av det statsfinansiella läget. Utskottet finner därför ej anledning tillstyrka särskild skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: 152 av herr Per-Olof Hanson och II: 206 av herr Helén angående avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt amortering av studieskuld icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 april 1959

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Hagberg, Eriksson, Spetz, Jansson, Gustaf Elofsson, Söderquist, Oscar Carlsson, Bengtson, Wärnberg och Hel-lebladh; samt

från andra kammaren: herrar Ericsson i Kinna, Brandt i Aspabruk, Nilsson i Svalöv, Kollberg, Allard, Kärrlander, Wiklund, Stenberg, Eriksson i Bäckmora och Stiernstedt.

Reservation

av herrar *Hagberg, Söderquist, Nilsson* i Svalöv, *Kollberg, Stenberg* och *Stiernstedt*, vilka under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 152 av herr Per-Olof Hanson och II: 206 av herr Helén ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 152 av herr Per-Olof Hanson och II: 206 av herr Helén, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition rörande avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd och amorteringar av studieskulder senast till 1960 års riksdag.